

De Horsterhof, Duiven: De opvolger moet in het bedrijf passen

Anna van Oostwaard heeft haar veelzijdige bedrijf, De Horsterhof in Duiven, in 30 jaar zorgvuldig opgebouwd. Alles is mooi op elkaar afgestemd. Groente en eigen zuivelproducten gaan rechtstreeks naar de klant. Voor Anna is het belangrijk, dat opvolgers

goed in dit geheel passen. Jozien Vos, zelf ook boerin in de bedrijfsovernamefase, praat met haar over de opvolging. Deel 7 van de serie bedrijfsovername.

Tekst: Jozien Vos / Foto's: Anna de Weerd en Matthias Crum

Na de volle wegen rondom Arnhem loopt er een klein weggetje bij Duiven naar een wit, laag boerderijtje met een rieten, met mos begroeide kap. Het draagt de naam Horsterhof. De schuurdeur staat open en herbergt een kleine, aardse winkel: een stelling met kisten vol verse groente en een koeling met eigen zuivelproducten. Doorlopend langs een bank, gekleefd hout, een composthoop en een kas, verschijnt een ruime open schuur met plaats voor vee, voer en machines. En in een beschutte hoek staat bij de volop bloeiende fruitbomen het blauwe huisje waar Anna nu woont. In de witte boerderij wonen Matthias Crum en Eline Wippert met hun tweeling, die – als dat blijkt te passen – de Horsterhof zullen overnemen.

Hagen omgeven het land, dat zich voor dit alles uitstrekt. Er zijn geluiden van vogels, auto's, een trein en een voetbalveld. De stad klinkt nabij. Op het land staat nog prei, al op leeftijd met dorre punten. Frisse lichtgroene en rode tere sla groeit op een ander bed en vliesdoek verhult wat er nog komen zal. De paardenbloemen staan in bloei in het stadium om te plukken als preparatenplant, het hart nog niet helemaal geopend.

Door een opening in de weelderig groene haag is het hoger gelegen stukje land te zien. Anna komt aangelopen, een vastberaden en tegelijkertijd behoedzame stap. Zes glanzende koeien grazen in een weiland op de achtergrond. We gaan voor haar blauwe huisje zitten, in de schaduw van een oude fruitboom, die al enkele takken verloren heeft, maar nog vol tere bloesem zit.

Ze vertelt hoe ze hier is begonnen. Uit haar verhaal spreekt de drang om boer te worden. "Ja, gewoon, omdat ik het wilde," zegt ze. Een verhaal van iemand die over BD hoort en weet dat 'dit klopt'. Het verhaal van een vrouw die haar vak heeft uitgeoefend en voelt dat het tijd is voor opvolging.

Anna van Oostwaard (62 jaar) zit nu middenin het proces van bedrijfsovername. Ze gaat als boer op de Horsterhof haar dertigste jaar in. Toen zij hier voor het eerst kwam, was dit een veebedrijf. Ze had niets met vee, al was ze aan de Amstel niet ver van Amsterdam opgegroeid op een melkveebedrijf. Haar moeder stuurde haar als kind op pad, naar een tuinbouwbedrijf om de groentes voor het gezin van vijf dochters en een zoon te halen. Dat was toen kennelijk al iets wat aan

*'Sla moet je bij elkaar houden,
die houdt van elkaar'*

haar toevertrouwd kon worden. "Maar 'de klik'," vertelt Anna, "kwam toen mijn vader de boerderij verkocht. Hij boerde samen met zijn broer, er was geen opvolger." Voor Anna werd het toen plots duidelijk dat ze iets met landbouw wilde. En tegelijkertijd realiseerde ze zich onmiddellijk dat ze niet genoeg kennis had.

Ze ging op zoek. Ze was biologische voeding al tegengekomen en ontdekte dat de part-time opleiding op Warmonderhof (die kort daarna naar Kraaybeekerhof verhuisde) net begonnen was. Er waren – het was rond'78 – negentig aanmeldingen en er mochten er maar dertig toegelaten worden. "Vanaf het eerste selectieweekend maakte ik de klik met BD. Het was de logica, dit was wat ik zocht. Het klopte wat ik hoorde," poogt ze uit te leggen.

Haar eerste stage was bij Theo Outmans in Drempt op een groente-

teeltbedrijf. Na een week of zes mocht ze daar al zelfstandige klussen doen. "In het begin zag ik niet hoe het in elkaar zat. Maar al snel mocht ik specifieke oogstklusjes van hem doen. Hij komt nu hier nog altijd een keer per jaar langs." Toen Anna klaar was met de opleiding, wist ze dat ze voor zichzelf moest beginnen. En ze ging op zoek.

Hoe neem je beslissingen?

"Eigenlijk gaat het heel intuïtief. Ik probeer daarop te vertrouwen. Soms ben je het vertrouwen kwijt. Twee dagen erover nadenken in je hoofd. Als ik het dan weer kwijt raak, dan is het het ook niet. Als het klopt, blijft het bij je. Zoiets is het."

En dan ga je hier beginnen?

"Dan spring je, hè. Als je jong bent, dan heb je een bepaalde lef. Ik moet nu soms veel te lang over dingen nadenken. Als je jong bent, doe je het gewoon met alle consequenties die erbij horen. Ik wist dat

ik tuinbouw wilde, en ook meteen abonnementen. Dat was raar voor die tijd." Ze was de eerste in Nederland die met groenteabonnementen begon. "Ik wilde een groot deel van de financiering van TRIODOS krijgen. Jan Saal, die daar toen werkte, vroeg: 'Geloof je er zelf in?'. Toen ik 'ja' zei, beloofde hij dat hij ging proberen het 'rond' te krijgen," vertelt ze. Het bleek toch een probleem, maar met borgstellingen en een deel van de Rabobank, lukte het uiteindelijk. "Het was grote armoede, die eerste jaren. Je moet investeren, je moet machines kopen. Dat stuk was heftig."

Hoe kom je daar doorheen?

"Wilskracht, gewoon doorgaan. Ik had dat idee in mijn kop zitten. Mijn ouders hadden het er moeilijk mee. 'Het landbouwleven is zo zwaar, we gunnen je een lichter leven,' zeiden ze. Maar ze kwamen hier graag."

Anna geniet van het allround bedrijf, zoals ze het noemt. " 'Het totaal' vind ik het mooiste. Dus bijna alle groenten telen en leveren aan de klant. De essentie daarvan is dat je niet voor een anonieme markt teelt. Landbouw moet weer cultuur worden," vindt ze, "ingebeld in de omgeving en de samenleving. Dat zijn we in Nederland kwijt. Ik voel me verantwoordelijk voor voedingskwaliteit, ik kan vertellen waarom ik dingen wel of niet doe, het is niet anoniem. Dat is waar voor mijn gevoel het kleinschalige over gaat. Het raakt iets in me, die groei, die schoonheid. Dat heb ik met groenten. Het gaat er niet alleen om dat er abonnementen zijn en mensen die van de seizoenen eten. In de landbouw gaat het om het levende. Dat zit in me."

We benaderen het wezenlijke van haar bedrijf. Ze doet dat ook zelf af en toe. Dan steekt ze 's avonds een kaars aan en opent zich met haar vragen. "Iets heel levends," vertelt Anna, kijkend naar de helder blauwe lucht en dan naar haar handen, getekend door het werk. "Veelzijdigheid, omhulling. Er passen heel veel stukjes in elkaar. Afgerondheid."

Hoe ben jij boer?

"Vakvrouw. Omdat het een echt vak is. Omdat je met levende materie werkt heb je grote verantwoordelijkheid. Het is voeding, het moet goed zijn. Je kan niet zomaar tuinbouw doen, je moet je vak beheer-

sen. Het is iets anders dan hobbymatig een moestuin hebben. De zorg voor je grond en het bodemleven, hoe je daarmee omgaat. Het gaat net om precies dat ene moment en dat je dat met liefde doet. Dat is de beheersing van je vak, het verfijnde. Dat iets op een bepaalde manier zorgvuldig is. De eerste keer sla oogsten in een bed. Sla moet je bij elkaar houden, die houdt van elkaar. Je begint met oogsten aan de rand."

Wat is BD?

"Het feit dat we melkkoeien hebben is BD. De mestkwaliteit is zo belangrijk dat ik dat graag in eigen beheer heb. Ik wil niet het afval van iemand anders hebben. De kracht van de grond is het belangrijkste. Die moet je zo goed mogelijk verzorgen. Het mooiste vind ik melkvee, want die voegt een zuivellijn toe aan het bedrijf. Dit klopt helemaal. Ik houd hiervan."

"Het lastige van de preparaten is dat het niet te beredeneren is,

waarom je het doet. Dus je moet het eigenlijk vanuit je gevoel doen. De nieuwe boeren moeten daar hun eigen verhouding toe vinden. Zelf vind ik dat het gebruik van preparaten de kwaliteit van mijn gewassen verhoogt, de vitaliteit en de smaak. De toekomst vraagt om vernieuwing. Het is zo bio, zo gewoon, zo afvlakkend aan het worden. Waar zitten de creatieve, eigenwijze mensen?"

Hoe draag je het bedrijf over?

"Bedrijfsovername is een lang proces." Toen Anna rond '92 met melkvee en zuivelverwerking begon realiseerde ze zich dat het bedrijf groter en veelzijdiger werd. Ze vroeg zich af, hoe dat verder moest. Ze besloot de grond onder te brengen in een stichting, deels gefinancierd door klanten die grondcertificaten konden kopen. Een latere uitbreiding werd gefinancierd door onder meer renteloze leningen van klanten. Stichting Horsterhof bezit de grond, dus deze hoeft niet overgenomen te worden.

Ze kende allerlei vormen van samenwerking: werken met vrijwilligers en stagiaires, of met mensen in maatschapsvorm of in loondienst. Nu is er al enkele jaren een Commanditaire Venootschap. Anna, Matthias en Eline zijn vennoten en Stichting Horsterhof is stille venoot. Anna is eigenaar van de gebouwen. Het bedrijf brengt de kosten op voor de financiering van grond en gebouwen, dus de hypotheekrente. De koeien zijn in het bezit van een vereniging van klanten. Alleen gebouwen met ondergrond en inventaris moeten worden overgenomen. Ze onderzoeken nu welke constructie het beste is.

Dat is de zakelijke kant. Hoe zit het met de menselijke kant?

"Dat was een groot probleem. Het is een lange zoektocht van gewoon gaan doen, van kijken of het klikt." Ze zoekt naar woorden. "Waar neem je risico? Waar hang je 'de baas' uit, waar juist niet? De menselijke kant van landbouw is heel ingewikkeld, vraagt veel energie. Ik kan het makkelijker overlaten, als ik een stuk van dezelfde zorgvuldigheid herken. En als de jonge mensen met respect kijken naar de dingen die ik ontwikkeld heb. Dat is eigenlijk wat ik wil. Dat ze niet opnieuw het wiel moeten uitvinden, maar dat ze door kunnen gaan op de basis die er is. Dan kan BD zich verder ontwikkelen. Eline en Matthias zijn er nu voor het tweede seizoen. Zij kijken of het iets voor ze is en realiseren zich daarbij dat het ook om een manier van

'Waar neem je risico? Waar hang je 'de baas' uit, waar juist niet?'

leven gaat. Ik ben sinds dit seizoen structureel minder gaan werken en er zijn veel verantwoordelijkheden naar mijn compagnons gegaan. Ik ben er nu niet meer verantwoordelijk voor dat het werk afkomt. We hebben regelmatig overleg en bespreken iedere week de planning. Ik ben niet meer altijd aanwezig. Dit is een soort voorbereiding op het overnemen van de totale verantwoordelijkheid van het bedrijf. Ik heb daar een goed gevoel bij."

Wat vraagt het van jezelf om het roer over te geven?

"Ik ben er nu wel aan toe. Ik ben moe. Ik wil niet meer zoveel uren werken. Ik werk in principe alleen 's morgens, ik begin de dag met de zuivelbereiding. 's Middags doe ik prutswerk, werk dat ook belangrijk is natuurlijk. Ik wil nog wat energie overhouden om een volgend stuk in te gaan."

Ze had behoefte om hierover met anderen te praten, maar die plek was er niet. Inmiddels houdt de BD-beroepsontwikkeling zich ermee bezig en Anna begeleidt een groep van 'veteranen', zoals ze zichzelf noemen; boeren die middenin de bedrijfsovername zitten, het al achter de rug hebben of er nog voorstaan. De groep is gestart in Noordoost-Nederland en is van plan drie maal bij elkaar te komen. "We steken in op de biografieën van de bedrijven," vertelt Anna. "De deelnemers zitten met dezelfde ervaringen en weten dat van elkaar. Je beseft dat je niet alleen staat in die processen. De herkenbaarheid is te pakken. Wat me opvalt is de openheid en het bijzonder respectvol luisteren naar elkaar. Ik ben benieuwd of we een vorm kunnen vinden, waarin wij 'oude boeren' ingepast kunnen worden. Het zou mooi zijn als ik mijn ervaring nog wat zou kunnen inzetten." ☺

De Horsterhof
Anna van Oostwaard,
Matthias Crum, Eline Wuppert
Horsterstraat 1
6921AM Duiven
www.horsterhof.nl

Oppervlak: 9 hectare, waarvan 3 hectare tuinbouw en 6 ha grasland voor de zes melkkoeien.

6 hectare is eigendom van Stichting Horsterhof, 3 hectare wordt gepacht van gemeente Duiven in het kader van 'iets terugdoen voor de natuur'

± 165 groenteabbonementen.

Eigen winkel met seizoensgroenten.

Zuivelproducten en kaas voor leden van de Vereniging Klantenkring Horsterhof. Deze vereniging is eigenaar van de koeien.

Vleespakketten van de koe (als er geslacht is) 2x per jaar 2 varkens in vleespakketten.